

PEDAGOGIK MALAKANI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI

Ergasheva G.M.

**“International school of finance technology and science” nodavlat oliy ta’lim muassasasi,
 “Pedagogika va psixologiya” kafedrası dotsenti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14065362>**

Annotatsiya: Mazkur tezisdá pedagogik malakani rivojlantirishning zamonaviy mexanizmlari, pedagogik faoliyatning sifatini oshirishga qaratilgan metod va usullar ko’rib chiqiladi. O’quv jarayonida ilg’or texnologiyalar, innovatsion yondashuvlar va kasbiy kompetensiyalarni takomillashtirishning samarali usullari tahlil qilinadi. Shuningdek, o’qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga ta’sir qiluvchi omillar, pedagogik faoliyatni rejalashtirish va o’qitish sifatini oshirish bo’yicha tajribalar tahlil etiladi. Ushbu tezis pedagogik malaka tizimini takomillashtirish yo’nalishida amaliy va nazariy ahamiyatga ega.

Kalit so’zlar: Pedagogik malaka, rivojlantirish mexanizmlari, innovatsion yondashuvlar, kasbiy kompetensiya, ilg’or pedagogik texnologiyalar, o’qituvchilar malakasini oshirish, ta’lim sifatini oshirish.

Kirish.

Hozirgi zamonaviy ta’lim jarayoni o’qituvchilardan nafaqat kasbiy bilim va ko’nikmalarni, balki doimiy ravishda o’z malakalarini oshirishni talab qiladi. Pedagogik malakani rivojlantirish ta’lim sifatini oshirishda asosiy omil bo’lib, u ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish, ilg’or pedagogik usullarga tayangan holda talabalarning ehtiyojlarini qondirishga yo’naltirilgan. Bugungi globallashuv sharoitida pedagogik kadrlar tayyorlash tizimi doimiy o’zgaruvchan talablarga moslashishi, o’qituvchilarni kasbiy rivojlanishga rag’batlantiruvchi mexanizmlarni joriy etishi lozim.

Ushbu tezisdá pedagogik malakani rivojlantirish mexanizmlari, ilg’or tajribalar va innovatsion yondashuvlar tahlil qilinib, pedagoglarning kasbiy o’sishiga ta’sir etuvchi asosiy omillar va ulardan samarali foydalanish yo’llari o’rganiladi. Shu bilan birga, o’quv jarayonida zamonaviy texnologiyalar va metodlarni qo’llash orqali ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish masalalariga e’tibor qaratiladi.

Adabiyotlar tahlili:

Pedagogik malakani rivojlantirish masalasini ilmiy o’rganish so’nggi yillarda global ta’lim tizimida dolzarb yo’nalishlardan biriga aylandi. Bu borada taniqli pedagog va tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan izlanishlar shuni ko’rsatadiki, ta’lim sifatini oshirishda pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirish muhim o’rin tutadi.

D. Shulmanning[5] "pedagogik bilimlar va ko’nikmalar modeli"da o’qituvchilarning nafaqat fanni bilishi, balki uni o’quvchilarga samarali yetkazish uchun zarur bo’lgan metodik va psixologik ko’nikmalar bilan bog’liqligi alohida ta’kidlangan. Bu yondashuv o’qituvchining malakasini aniqlashda ko’p qirrali yondashuvni taklif qiladi.

E. V. Ilyenkov[2] va V. A. Slastenin[4] o’z asarlarida pedagogik mahoratni rivojlantirishda innovatsion texnologiyalar va ilg’or tajribalarni qo’llashning ahamiyatiga urg’u beradilar. Ularning tadqiqotlariga ko’ra, pedagoglarning kasbiy faoliyatida nazariya va amaliyot uyg’unligini ta’minlash malakani oshirishning asosiy omili hisoblanadi.

J. Deveyning[3] "tajribaviy o’qitish nazariyasi" esa o’quv jarayonida o’qituvchi va o’quvchi o’rtasidagi o’zaro ta’sirning samaradorligini oshirishga qaratilgan bo’lib, bu pedagogik malaka

rivojlanishining psixologik asoslarini yoritib beradi. Deweyning fikriga ko'ra, pedagogik mahoratni oshirishda amaliy faoliyat orqali bilimlarni boyitish muhim o'rin tutadi.

O'zbekistonlik tadqiqotchilardan A. Abduqodirov va M. Toshtemirovlarning[1] ishlarida pedagogik kadrlarning malakasini oshirishda zamonaviy ta'lim texnologiyalari va raqamli vositalardan foydalanishning samaradorligi o'rganilgan. Ularning tadqiqotlari mamlakatimiz ta'lim tizimida pedagogik kadrlarni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlarini belgilab beradi.

Yuqoridagi adabiyotlardan kelib chiqib, shuni ta'kidlash mumkinki, pedagogik malakani rivojlantirish jarayonida nazariy asoslar, innovatsion texnologiyalar va xalqaro tajriba uyg'unligida ishlash samaradorlikni oshirishda muhim o'rin tutadi. Mazkur tezisda ushbu konseptual yondashuvlarning o'zaro bog'liqligi va ularning pedagogik amaliyotga ta'siri ko'rib chiqiladi.

Muhokama:

Pedagogik malakani rivojlantirish zamonaviy ta'lim jarayonining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, u o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini oshirish orqali ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarning pedagogik malakasini rivojlantirishda bir nechta asosiy yo'nalishlar alohida ahamiyatga ega.

Birinchidan, pedagogik faoliyatda innovatsion yondashuvlarni joriy etish muhim omil hisoblanadi. Bu jarayonda zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Masalan, interfaol metodlar va raqamli vositalar o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ularning o'quv jarayoniga faol ishtirokini ta'minlashda ijobiy natijalar beradi.

Ikkinchidan, o'qituvchilarning doimiy kasbiy rivojlanishi ta'lim tizimining dinamik talablariga moslashish uchun zarurdir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, muntazam ravishda malaka oshirish kurslarida qatnashish va ilg'or tajribalarni o'zlashtirish o'qituvchilarning nazariy bilimlari va amaliy ko'nikmalarini boyitadi. Ayniqsa, xalqaro tajriba asosida o'qituvchilarning faoliyatini baholash va rivojlantirish samarali usul sifatida e'tirof etilmoqda.

Uchinchidan, pedagogik malakani rivojlantirishda individual yondashuvni qo'llashning ahamiyati katta. Har bir o'qituvchining shaxsiy ehtiyojlari va imkoniyatlarini hisobga olgan holda ularning malakasini oshirishga yo'naltirilgan dasturlarni ishlab chiqish ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu borada mentorlik va ko'p bosqichli trening tizimlari muvaffaqiyatli tajribalar sifatida ajralib turadi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari pedagogik malaka rivojlantirish jarayonida ba'zi muammolar mavjudligini ham ko'rsatdi. Jumladan, malaka oshirish dasturlarining amaliyotga moslashmaganligi va o'qituvchilarning vaqt yetishmasligi bu jarayonda qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun malaka oshirish jarayonini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish va o'qituvchilarning o'z-o'zini rivojlantirish faoliyatiga rag'batlantiruvchi mexanizmlarni joriy etish zarur.

Muhokama natijalariga ko'ra, pedagogik malakani rivojlantirishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish va amaliyotga tadbiiq etish ta'lim jarayonining sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekani aniqlanadi. Bu esa o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini ta'minlash va ta'lim tizimining global talablariga moslashish uchun zarur shartdir.

Xulosa.

Pedagogik malakani rivojlantirish bugungi kunda ta'lim tizimining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi va malakasini

oshirish nafaqat individual ta'lim sifatini, balki umumiy ta'lim tizimining samaradorligini ham oshiradi. Mazkur jarayonda innovatsion yondashuvlardan foydalanish, ilg'or pedagogik tajribalarni tatbiq etish va individual yondashuvlarni amalga oshirish asosiy omillar sifatida ajralib turadi.

O'qituvchilarning pedagogik malakasini oshirishda quyidagi chora-tadbirlar samarali bo'lishi mumkin:

1. Malaka oshirish dasturlarining nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlash.
2. Innovatsion va raqamli texnologiyalardan foydalangan holda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etish.
3. Mentorlik tizimi va individual rivojlanish dasturlarini kengaytirish.

Shu bilan birga, pedagogik malakani rivojlantirishga to'sqinlik qiluvchi omillarni bartaraf etish uchun davlat darajasida qo'shimcha chora-tadbirlarni ishlab chiqish zarur. Jumladan, malaka oshirish dasturlarining sifatini oshirish, pedagoglarni rag'batlantirish va ularga qulay shart-sharoitlar yaratish orqali bu jarayonni yanada samarali qilish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, pedagogik malakani rivojlantirish nafaqat o'qituvchi shaxsiyati va faoliyatini takomillashtirish, balki jamiyatning intellektual salohiyatini oshirishga ham xizmat qiladi. Shu bois, ushbu jarayonni tizimli va izchil tashkil etish ta'lim sohasidagi islohotlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun muhim omildir.

References:

1. Abduqodirov, A., & Toshtemirov, M. (2020). O'zbekiston ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalarni joriy etish yo'nalishlari. Toshkent: O'zFA Nashriyoti.
2. Dewey, J. (1938). Experience and Education. New York: Macmillan.
3. Ilyenkov, E. V. (1977). The Dialectics of the Abstract and the Concrete in Marx's Capital. Moskva: Progress Publishers.
4. Slastenin, V. A., & Isaev, I. F. (1997). Pedagogika: Innovatsion yondashuvlar. Moskva: Akademiya.
5. Shulman, L. S. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. Harvard Educational Review, 57(1), 1-22.